



Europese Unie

Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling



Ministerie van Economische Zaken
en Klimaat



Provincie Noord-Brabant

provincie limburg





**RIS3 ZUID-NEDERLAND
2021-2027**

**INFORMATIEBIJEENKOMST
9 SEPTEMBER 2019**

Achtergrond

Aanleiding:

- Programmaperiode EU-fondsen 2014-2020 loopt ten einde
- EU vereist een **Regionale Innovatie Strategie Slimme Specialisatie (RIS3)** als onderlegger voor programma's
- Daarom werkt **Zuid-Nederland** aan een nieuwe RIS3 Zuid voor 2021-2027

Belang:

- Basis voor OP Zuid, richtinggevend inzet INTERREG, POP/GLB en mogelijk ook ESF
- Lopende periode ca. € 0,5 mrd uit regionale EU-fondsen naar Zuid-Nederland
- Ook thematische fondsen – o.a. Horizon2020 - belangrijk

Voorafgaand

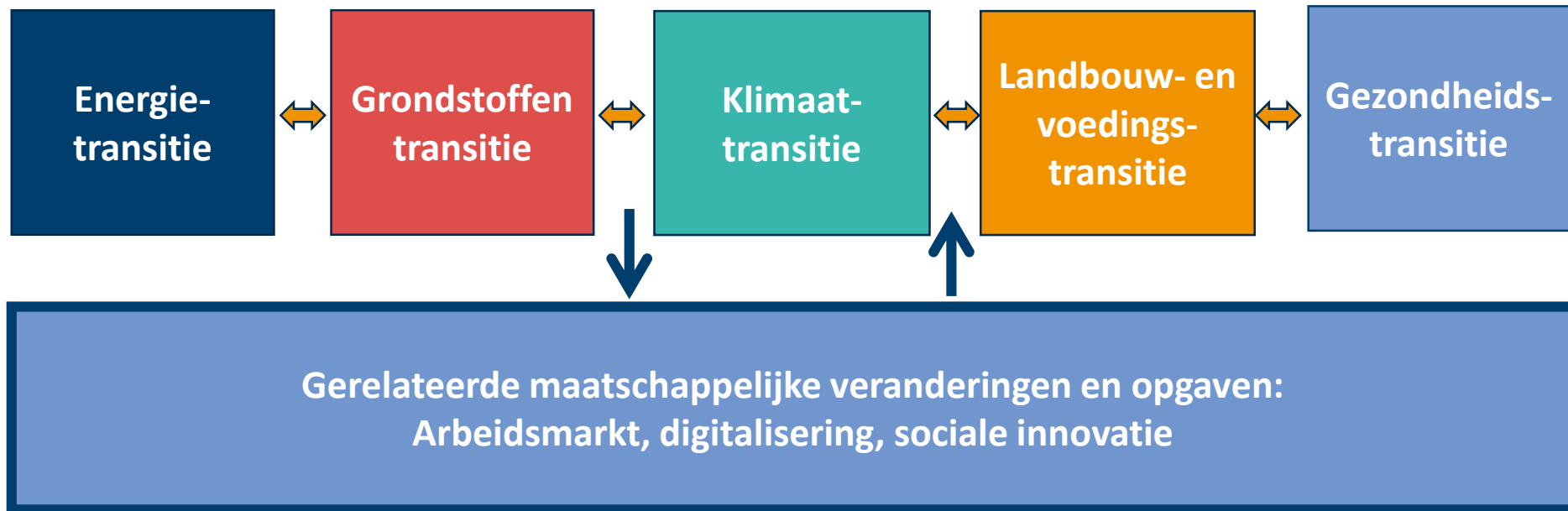
RIS3 vorige periode sterke basis

- Innovatiepotentieel Zuid-Nederland in topclusters in beeld gebracht: HTSM, Chemie, Agrofood en Logistiek, Life Sciences, Maintenance en Biobased

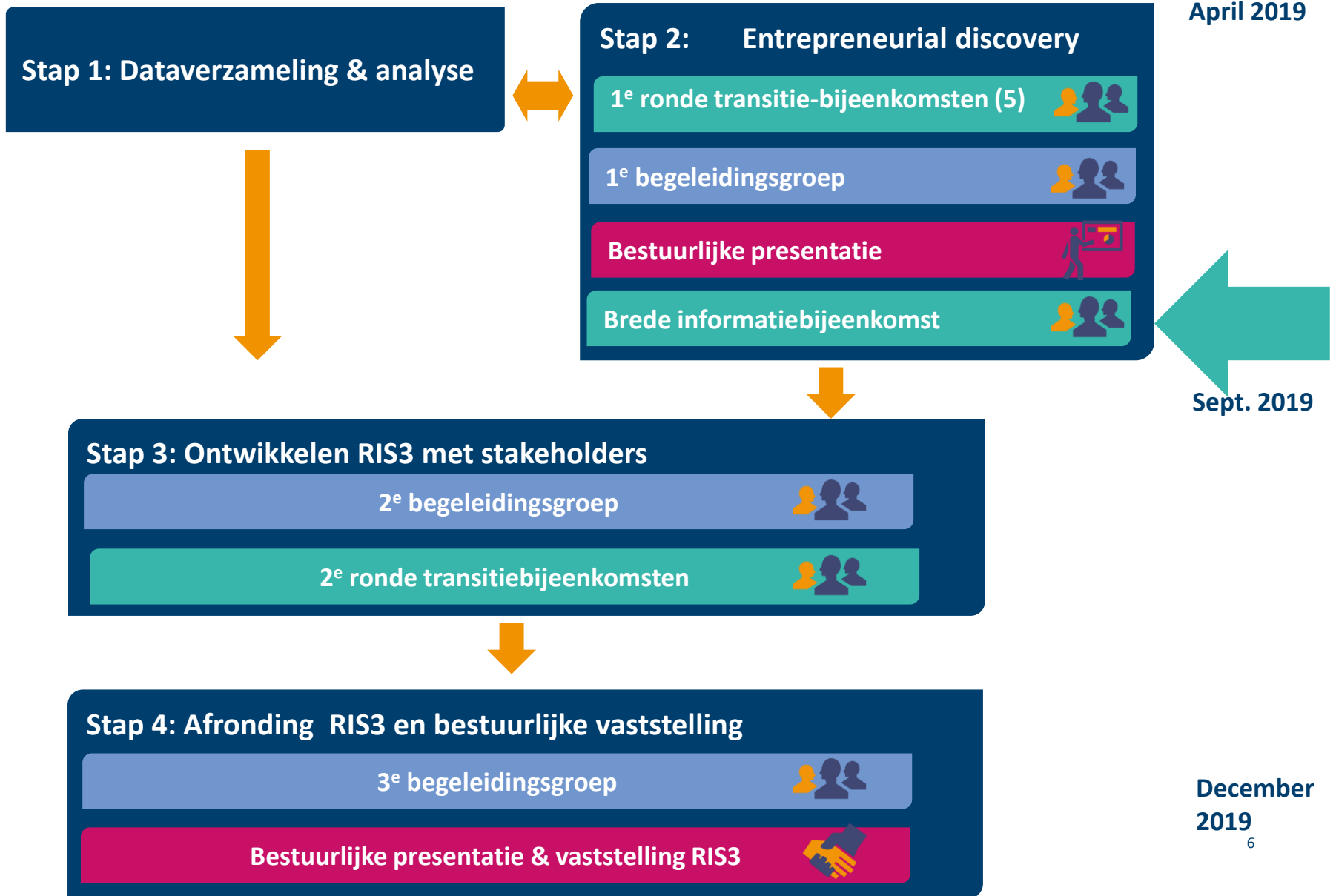
Houtskoolschets als vertrekpunt (3 provincies, dec. 2018)

- Innovatiebevordering met **transities** centraal
- **Maatschappelijke impact** voorop

Transities centraal

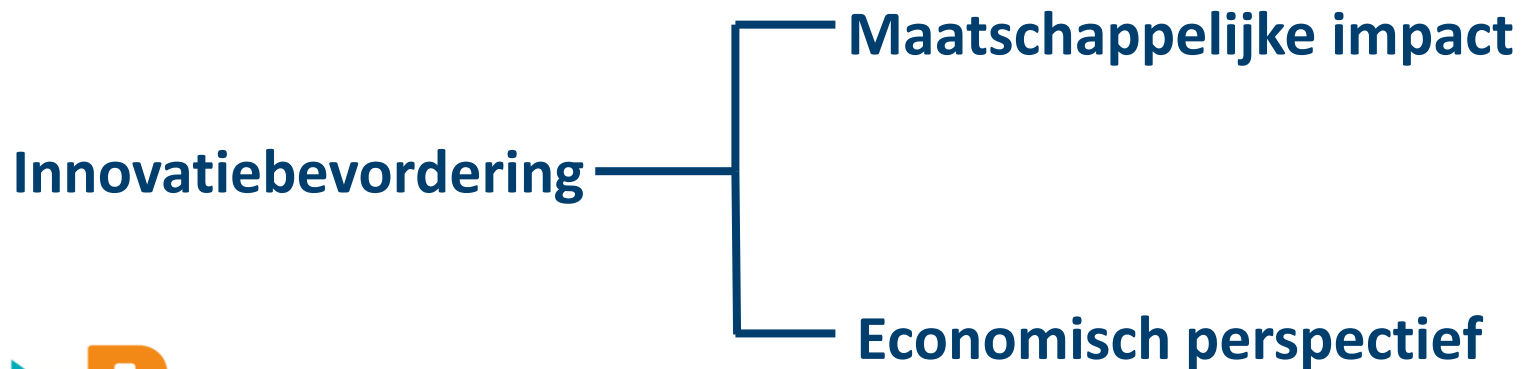


Proces RIS3 Zuid

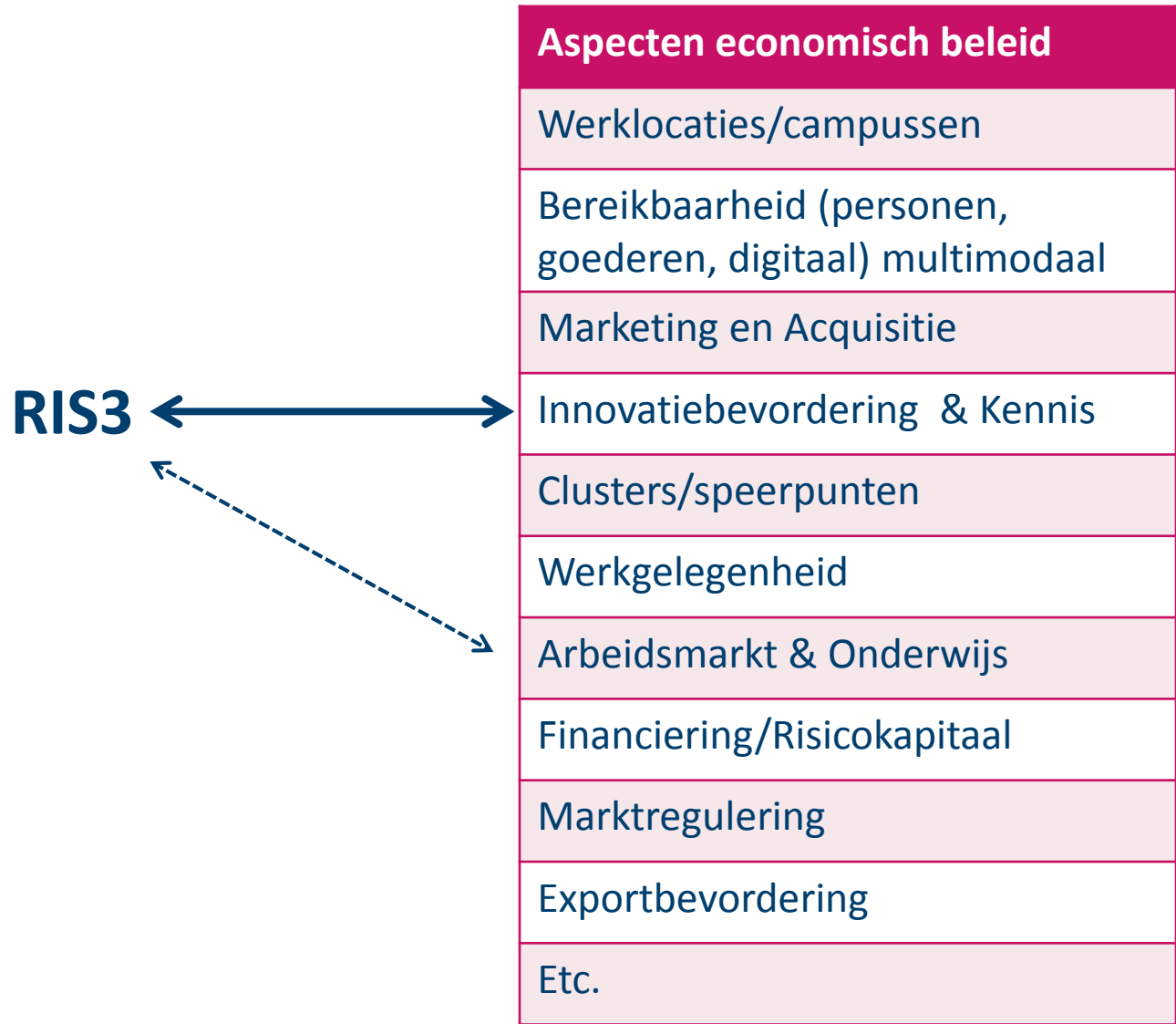


RIS3 is innovatiebevordering:

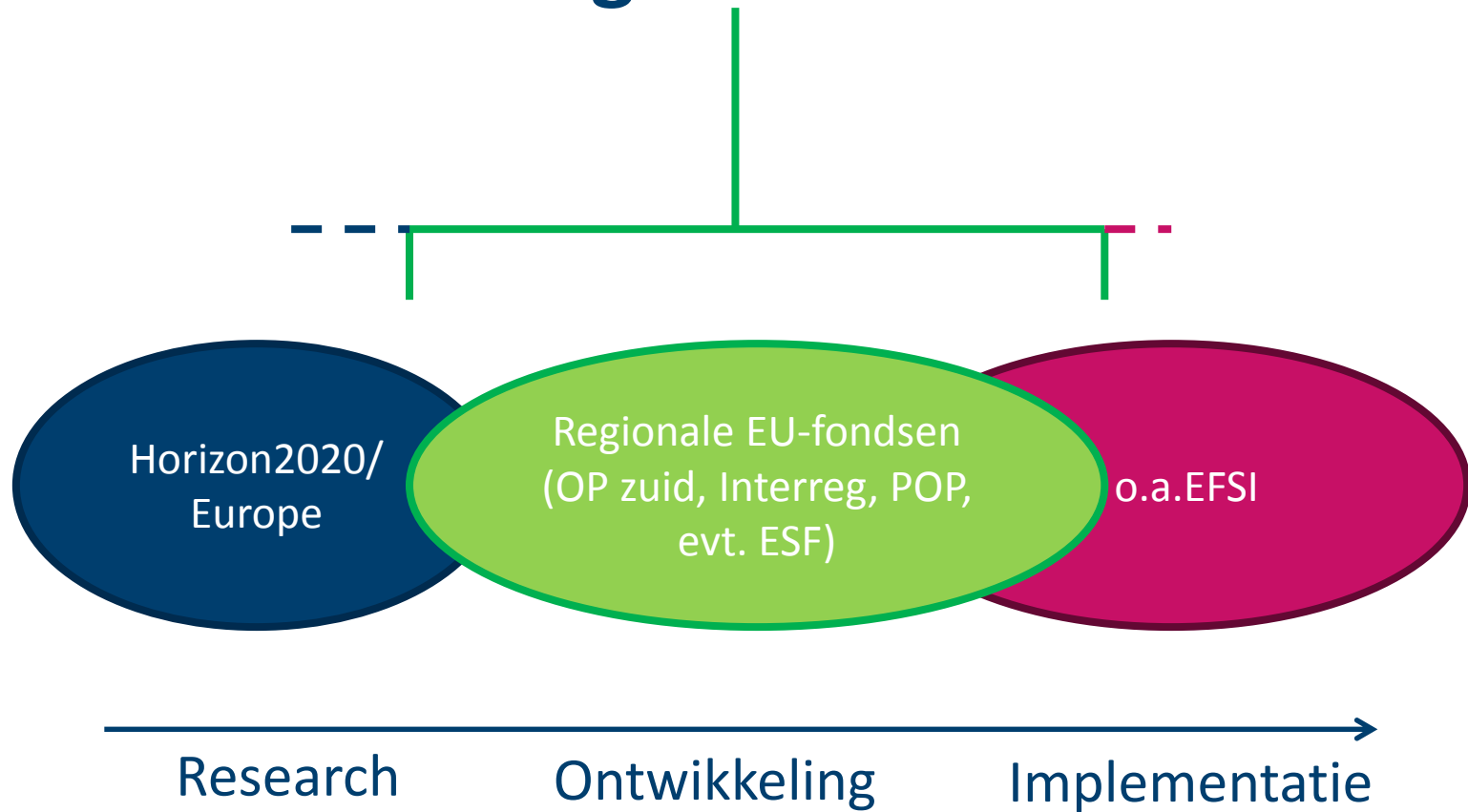
- in en met MKB (en andere partijen)
- passend bij unieke kracht in Zuid-Nederland
- waarmee transities worden versneld
- die bijdraagt aan snellere/betere implementatie
- waarvan de baten neerslaan in heel Zuid-Nederland
- en die economisch interessant zijn/worden, ook grensoverschrijdend/internationaal



RIS3 in regionaal economisch beleid



Positionering RIS3



Uitgangspunten RIS3 Zuid-Nederland

- **Transities centraal** (Houtskoolschets)
- Focus op **maatschappelijke impact**
- Grotere rol voor **MKB en (groepen) burgers**, kleiner voor instellingen gericht op fundamentele kennisontwikkeling
- **Gericht op implementatie en toepassingen** in living labs, proeftuinen en pilots
- Complementair **op missiegedreven innovatiebeleid** Rijk
- **Regionaal economisch beleid centraal** en is leidraad afstemming KIA's
- Aandacht voor **evenwichtige regionale spreiding**

Entrepreneurial Discovery Proces

- Gesprekken met bedrijven, kennisinstellingen, triple-helix-organisaties en overheden in de 3 provincies
- Basis voor een dynamische ‘continue’ dialoog

Belangrijkste resultaten:

- Herkenning maar ook aanscherping transitie
- Draagvlak voor inzet in lijn met missiegedreven innovatiebeleid en gericht op maatschappelijke impact
- Technologie als middel en niet als doel *an sich*
- Brede innovatiescope – inclusief sociale en organisatorische innovatie – wordt toegejuicht
- Aandacht gevraagd voor uitvoeringszaken (vereenvoudiging!)

Terugkoppeling overzicht kansen en keuzes in Zuid

- I. Energietransitie
- II. Grondstoffentransitie
- III. Klimaattransitie
- IV. Landbouw- en voedsingstransitie
- V. Gezondheidstransitie

I. Energietransitie: focus in RIS3

1. Hoger aandeel hernieuwbaar in energiemix. Door:

- Energie zee: wind (optimaliseren), zon & getijde (ontwikkelen)
- Energie land: opschalen technologieën (mierenzuur, geothermie)
- Gebouwde omgeving: warmte (zon, geo, rest) winnen, opslaan
- Industrie: energiebesparing, power-to-heat, CCU
- Mobiliteit: efficiënte/elektrische motoren; systeeminnovatie

2. Betrouwbaar energiesysteem, vraag-aanbod in balans. Door:

- Flexibel systeem: smart grids, (kosten)efficiënte opslag en conversie (waterstof, batterijen, metal fuels, thermisch, ...)
- Samenwerking: nieuwe coalities, andere vorm van governance
- Grote energievragers (o.a. industrie) verduurzamen/hybride

Aansluiting op Rijks- en EU-beleid

- Klimaatakkoord
- IKIA (Integrale Kennis- en innovatieagenda klimaat en energie)

I. Energietransitie: enkele voorbeelden

Energiecoöperaties met innovatieve aanpak

- Samenwerking tussen bedrijven en bewoners
- Een innovatie in duurzame energie/opslag/conversie
- Met bijv. een koppeling 'lasten' energieproductie aan de 'lusten'

Next generation warmtenetten

- Innovatie in slimme netregie waarmee warmteoogst en warmtevraag beter op elkaar worden afgestemd

II. Grondstoffentransitie: focus in RIS3

1. Omslag naar **biobased industrie** met **non-fossiele grondstoffen**
 - Grootschalige biomassateelt en -raffinage/verwaarding
 - Bio-grondstoffen en -materialen (bioplastics, composieten,...)
 - Toepassingen bv. packaging, bouw & infra (bio-beton), landbouw
2. Afval- en reststroomreductie – **circulair gebruik grondstoffen**
 - **Circulaire bebouwde omgeving** (design, productie, bouw)
 - Circulaire materialen - focus op upcycling **schaarse metalen** voor hoogwaardige elektronica (e-waste mining)
 - Valorisatie **industriële reststromen** als grondstof
3. Meer hulpbronefficiënte *smart* industrie – **minder grondstoffen**
 - Smart industrie & maintenance – additive & advanced manufacturing

Aansluiting op Rijks- en EU-beleid

- Nederland Circulair 2050
- KIA Energie en duurzaamheid, deel KIA Circulaire economie
- Raakvlakken met KIA's Landbouw/Voedsel/Water

II. Grondstoffen - voorbeelden

Biobased alternatieven

- Bio-raffinage voor productie bodemverbeteraar
- Productie van biobased geïntegreerde geïsoleerde gevelelementen

Re-design en Re-use

- Nieuwe productontwerpen die hergebruik van componenten mogelijk maakt ter voorkoming van E-waste

III. Klimaattransitie – Focus

Focus op klimaatadaptatie / -bestendigheid:

1. **Water:** o.a. *Smart* kustbescherming en hoogwaterbeheer (meet- en managementsystemen, sensoren/drones, AI,...), klimaatbestendig bouwen
2. **Bodem:** o.a. geïntegreerd bodem- en waterbeheer om ecosysteemdiensten te waarborgen, voorkomen bodemuitputting (pixel farming)
3. **Luchtkwaliteit:** o.a. clean tech (óók voor water- en bodembeheer)
4. **Hittestress:** vooral in stedelijke gebieden

Aansluiting op Rijks- en EU-beleid

- Klimaatakkoord
- IKIA (Integrale Kennis- en innovatieagenda) klimaat en energie

III. Klimaattransitie – voorbeelden

Ontziltingsinstallaties op boerderijniveau

- In samenhangend systeem bijdragen aan grondwater- en bodembeheer in groter gebied
- In nieuw governance model met landbouwsector, natuurbeheerders, lokale overheden,...

Waterzuiveringstechnieken hergebruik industrieel afvalwater

- Belangrijk vanwege waterzekerheid grote industriële spelers
- Met grondstofterugwinning uit afvalwater

IV. Landbouw- & voeding: Focus RIS

Inzet op:

- Gezond en veilig voedsel
- Balans met omgeving: kringlooplandbouw, klimaatadaptief
- Tegengaan verspilling, verwaarden reststromen
- Landbouw voor inhoudsstoffen en biobased toepassing

Met ketens als aangrijpingspunt voor innovatie:

- **I. Verticaal:** meerdere schakels; nieuwe verdienmodellen, consument betrekken (platforms), transparantie, true cost accounting
- **Horizontaal:** met andere sectoren (bv. ICT, HTSM). Denk aan precisielandbouw, slimme stallen, slimmere veredeling, biobased toepassing (farmacie, chemie)

IV. Landbouw en voeding: voorbeelden

Uiteenlopende mogelijkheden:

- Telers-Verwerkers komen tot nieuwe vormen van plantaardige eiwitproducten, bijv. uit eendenkroos
- Ketensamenwerking tussen producent, logistiek en retail leidend tot substantiële reductie ecologische voetafdruk
- Digitaal platform voor een 'buurderij': consumenten nemen aandeel in productiebedrijf met directe afzet
- Vernieuwing in aquacultuur (vis/schaal- en schelpdieren) in combinatie met algenproductie en duurzame energie waarmee serieuze opschaling mogelijk wordt

V. Gezondheidstransitie – Focus RIS

Gezond en gelukkig ouder worden via:

- **Predictie:** door verzamelen, anonimiseren, analyseren big data (cross-over ICT, AI)
- **Preventie:** gezonde leefstijl, oog voor brede sociale context. Maar ook: screenen (evidencebased sensing, nanotech, fotonica)
- **Personalisatie:** (precision med): gebruik smart data voor individuele aanpak
- **Participatie:** niet alleen economische noodzaak, maar ook gunstig voor patiënt. Technische (E-health, wearables, domotica) én sociale kant (andere coalities, nieuwe samenleefconcepten)

V. Gezondheidstransitie: voorbeelden

Nieuwe diagnostiek

- Slimme sensortechnologie die ziektes eerder detecteren

Digitale infrastructuur voor E-health (diverse)

- Nodig voor veilige digitale zorgondersteuning in de eigen leefomgeving

Buurtzorg-kwadraat

- Nieuwe coalities van burgers, zorgaanbieders en verzekeraars met een innovatieve aanpak die langer gezond thuiswonen mogelijk maken



Op de hoogte blijven van de laatste ontwikkelingen?

- Kijk op onze [website](#)
- Meld je aan voor onze [nieuwsbrief](#)
- Volg ons op: [LinkedIn](#)
[Twitter](#)
[Facebook](#)
[Instagram](#)
[YouTube](#)